

שם עולם

ונתתי להם בבית ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת (ישעיה נה)

מתורת גדולי ישראל שלא זכו להשאיר אחריהם זרש"ק

פרשת ויחי ה'תשפ"ד

בס"ד גליון 12

ומלכות, לשאת את משא העם ואת סבלותם. זהו הלב, לבם של ישראל, כלשון הרמב"ם בפ"ג מהל' מלכים "שהמלך לבו הוא לב כל קהל ישראל". יעקב אבינו היה עיניהם של ישראל, שהיה בבחינת סנהדרין, עיני העדה לדעת מה יעשה ישראל. ולבם של ישראל בבחינת מלך לשאת את משאם ואת סבלותם. ובהיות יעקב עמהם הרי אף אם היו סובלים צרת השעבוד לא היו עיניהם ולבם של ישראל נסתמים, מת יעקב אבינו, נסתמו "עיניהם" ו"לבם" של ישראל מצרת השעבוד, ולפיכך עיקר הסתימה מצרת השעבוד בא מחמת פטירתו של יעקב.

[הנהגה גבי משה רבינו כתיב (שמות ב' א'): "ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם", וברש"י: "וירא בסבלותם, (ב"ה) נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם", וי"ל דהבחינה של "עיניו ולבו" היא כאותה בחינה האמורה ביעקב, והיינו שהעמיד עצמו בתורת "סנהדרין", להורות לישראל מה יעשו, ובתורת "מלכות", לשאת את משאם ואת סבלותם. והוא האמור בסמוך "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", ובפסוק יב: "ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול", והוא בתורת "מלכות" שבכחה להרוג ולהמית, ואח"כ בפסוק יג "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך". והוא בתורת "סנהדרין", להוכיח ולהורג דעה. והוא מה שנאמר אח"כ (פסוק יד): "ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו ולהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי וגו'", כלומר שאמרו דתן ואבירם מי שמך לשר ומלך להרוג את המצרי, ומי שמך לשופט להוכיחנו וא"ש. מאת יד"י הגר"ח"ק שליט"א]

זאת ליעקב | רבי שמואל יעקב בורנשטיין בן רבי יששכר דב | י"ח באייר ה'תשע"ז

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' (מז כח)

ופרש"י למה פרשה זו סתומה שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השיעבוד שהתחילו לשעבדם. ויש לפרש דהנה בני ישראל בהיותם במצרים התערבו עמם ולמדו ממעשיהם המקולקלים כמבואר במדרש עה"פ "ותמלא הארץ אותם", שהיו בני ישראל נמצאים בכל המקומות הטמאים של מצרים, בבתי קרקסאות ובתי תרטראות עיין שם, כי ירדו עשר מעלות אחורנית עד שהגיעו למ"ט שערי טומאה כמבואר בספה"ק, והעיקר הסיבה לזה היתה, דהנה כל פירצה אם מנהיגי ישראל עומדים על משמרתם משמרת הקדש, לשמור על קדושת ישראל שלא יפוצו בגדרי התורה והצניעות, ומעוררין את בני ישראל ומתריעין ומרעישין על הפירצות ומכשולים מיד בתחלתן שלא יכשלו וירדו בבור תחתיות, אז יש לקוות שבעזר השי"ת ישמרו את כרם ישראל מהמחבלים ומשחיתים שלא ירעו ולא ישחיתו ולא יעלה הפורץ בגבולנו. לא כן אם העלם יעלימו עיני העדה, ואינם מרגישים כשמתחילין העם לפרוץ בגדרי התורה והקדושה, ופונים מן אורח הישר לילן בדרך עקלתון, ורק כשכבר עברו ושנו ונשתרשו בחטא נתעורר לבם של מנהיגי ישראל לעוררם ולהוכיחם ולהשיבם מדרכם הרעה, באופן זה קשה מאד להפרידם ולהסירם מדרכיהם שכבר נעשה להם כהיתר. ודין גרמא לבני ישראל במצרים שהיו הולכים וחסרים בעבודת השית"ב עד שהגיעו למדרגה התחתונה, לפי שהמנהיגים לא ראו את הנולד, ולא הרגישו הצורך שצריכין להזהירן בתחלת המכשול, ועל כן נשתקעו וירדו מטה מטה.

וזה כוונת רש"י כשמת יעקב אבינו נסתמו "עיניהם ולבם" של ישראל, דהיינו מנהיגי הדור שהם עיני העדה, ולא חלו ולא הרגישו "מצרת השעבוד" הכוונה מה שהשעבוד יוכל לגרום ירידה והיזק לנפש הישראלית. ועל זה מסיים רש"י דאז ה' הזמן מוכשר לזה למגדר גדר ולעמוד בפרץ "שהתחילו לשעבדם" בעת התחלת השעבוד כי אז הזמן גרמא שיכולין בקל להסיר מכשול מעלי דרך.

כונת הלב | רבי הלל ליכטנשטיין בן רבי ברוך | כ' תמוז ה'תשל"ט

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי

יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה (מז כח)

ופרש"י למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם, דבר אחר שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו, עכ"ל הק'. וצריך להבין האם חס וחלילה לא נתמלאה בקשת יעקב אבינו חס וחלילה, כי ביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו.

אבל הזוהר הקדוש, (ח"א רכז:) מדייק על הפסוקים (מח, י"ד-י"ו) "ויברך את יוסף ויאמר האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק, האלקים הרעה אתי מעודי עד היום הזה, המלאך הגואל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ", והלא לא בירך את יוסף רק את הנערים, ולמה זה אומר הפסוק ויברך את יוסף, ואומר ש"ברכתא דבנוי הן ברכתא דאבא", וכשברך את בני יוסף ברכת יוסף הוא, עיין שם.

ובזה מובנת לנו הגמרא (ברכות ז.) שאמר הקדוש ברוך הוא: "ישמעאל בני ברכני, ואמר יהי רצון שיגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משורת הדין", שהקדוש ברוך הוא אומר ברכני, שיברך אותו יתברך, וברך את ישראל שיתנהג הקדוש ברוך הוא עמהם במדת הרחמים.

אבל כנזכר לעיל ברכת הבנים הוא ברכת האב, וברכת ישראל ברכת הקדוש ברוך הוא, ולהיפך כשנפטר יעקב אבינו וישראל נתנו בצרה גם התורה נסתמה וגם בה נעשה פגם, וזהו גם תקותנו אם צרותינו מגיעות כל כך למעלה, וגם במרום הפגם, בטח יושיענו ד'. ביקש לגלות את הקץ ונסתם ממנו, אבל בזה בעצמו הקץ נרמז, שכיון שהפרשה נסתמה, וגם ביעקב אבינו פעל לסתום ממנו הקץ שמשמע שגם ממנו נסתם.

וכן גם תמיד כשרואין שהצרות מתגברות עד שהתורה ובתי המדרשים וישיבות ננעלות, והפגם מגיע לקטנים ולגדולים אז בטוחים אנו בד' שהקץ קרוב לבא.

אש קודש | רבי קלונימוס קלמיש שפירא בן אלימלך | ד-ה חשוון ה'תש"ד

ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי

יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה (מז כח)

וברש"י "למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם". וצ"ב דהא הסתימה אינה מחמת פטירתו של יעקב רק מחמת צרת השעבוד, ואך דלא התחיל השעבוד לפני כן ובפרשה זו לא נזכר השעבוד כלל רק פטירתו של יעקב, [גם העירו המפרשים דא"י במדרש דכל זמן שהיה אחד מן השבטים חי לא נשתעבדו בהם. אכן יעוין במושב זקנים לבעלי התוספות דכתב דאמנם שעבוד היה מיד ואך שעבוד חומר ולבנים לא היה אלא לאחר שמתו השבטים].

וי"ל דהנה ישנם שני כחות של שררה והנהגה בכלל ישראל, סנהדרין ומלכות, והם העיניים והלב של ישראל.

לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו. סנהדרין קרויים הם "עיני הקהל" "עיני העדה" (ויקרא ד' יג במדבר טו כד), כי חכמי ישראל הם עיניהם של ישראל. יעוין בב"ב (ד' א') "הוא סימא עינו של עולם וכיבה אורו של עולם. "כל דבר הגדול ביאורו אל"ך" (שמות יח כב). "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשערין וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה', אלקיך בו" (דברים יח ח). לדעת מה יעשה ישראל.

אל נא תקברני במצרים (מזוט)

פירש"י וז"ל סופה להיות עפרה כנים, ושאינ מתי חו"ל חיים אלא בצער גלגול מחילות, ושלא יעשוני מצרים ע"א עכ"ל.

ואפ"ל כי אלו ג' טעמים רמוזין במלת מצרים, כי מצרים באחורים עולה בגימ' אלף ומאתים ועשרים, וג' טעמים הנ"ל דהיינו עפרה כנים, מחילות, אלוה אחר, או בסוף יהיה בעפרה עפרה כנים, מחילות, אליל, יעלו 3 גימ' אלף ומאתים ועשרים. חושבניה דדין כחושבניה דדין, כזה:

505	בסוף בעפרה	355	עפרה	40	מ
30	יהיה	120	כנים	130	מצ
120	כנים	494	מחילות	330	מצר
494	מחילות	42	אלוה	340	מצרי
71	אליל	209	אחר	380	מצרים
1220		4220		1220	

אני חומה | רבי חומאני עלוש בן רבי שלום | ג' אלול ה'תש"ו

ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה

הראה אתי אלוקים גם את זרעך (מח א')

יש לבאר בס"ד, רק נקדים תחילה מה שכתב [בעץ חיים] [שער הפסוקים פרשת וירא] בפסוק וערל זכר, ותכלית דברי קדשו הוא כי בכרת יש שהגוף הוא נכרת ויש גם הנפש נכרתה (עיין להגאון המלבי"ם פרשת צו פסקא קל"ב בזה), והנה מלבד השנים כרת הגוף וכרת הנפש יש גם כן כרת ערירי שנכרת גם זרעו, והוא שלש כריתות כרת הזרע"ע כרת הגוף"כרת הנפ"ש, והם סופי תיבות פשע או שפע, כשהוא ניצול מכולם הוא שפע ברכה זוכה לבנים וחיים בעולם הזה וגם בעולם הבא, ויש לכיין זה עם מה שכתב רבינו בחיי (סוף פרשת וירא) שלשה מינים של מיתות ברשעים, והם מחייה אבדון כרת, ושלשה מיתות בצדיקים, והם א' גויעה או אסיפה, ב' לקיחה כמו בחנוך, ג' מנוחה ע"ש, ובכן הם מכוונים מחייה נגד הכרתת הזרע שנקרא מחוי כמו שכתבתי במקום אחר מרו"ל, אבדון נגד כרת הגוף זה אבוד תחת שהצדיק נתעלה אל מחוז חפצו באור החיים זה אביו ממקומו ונכרת משורשו החי, מנוחה נגד כרת הנפש שכשהיתה בגוף על כל פנים היא כלואה וצרה בשבתה במקום מצומצם שהאור שלה הוא גדול וביציאתה רווח לה עלמא ויש לה מנוחה, ובכרת הנפש להיפך בורחת מדחי אל דחי בכך הקלע היפך המנוחה כידוע.

ועתה נחזור להכתוב ראה פניך לא פללתי, ונקדים מה שאמרו בסנהדרין (פב.) לא יהיה לו ער ועונה שפירושו כרת והוא הלכה למשה מסיני וכמו שאמרו (שם) בעירובין (דף יט.) גם כן הבא על הכותית נמשכה ערלתו ע"ש (עיין פתח עיניים להגאון חיד"א בזה), ולזה לא פללתי בחשבי שנכשל בכותית ואזי נכרת זרעו וגם גופו מעולם הזה שהבנים מתייחסים אחריה, ואם כן גם בעולם הזה ראה פניך לא פללתי, והראה אותי אלוקים גם את זרעך, ובמסרה הוכה את המדינית הוכה כעשב ויבש לבי הוכה אפרים ומובן חלוקתם על הכריתות הנ"ל ודוק. אהל יעקב | רבי יעקב חי זריהן בן רבי ברוך | כ"א אב ה'תש"ג

בחרבי ובקשתי (מח כב)

תרגם אונקלוס בצלותי ובעותי. צלותי הוא 'סדר תפלה' הקבוע, כמוש"א השבח והתפלה וההודאה מעכבין (תוספתא מנחות), ובעותי הוא 'בקשה', אשר אמרו אם רצה אדם לחדש בתפלתו מעין כל ברכה שואל אדם צרכיו יעוין פ"ק דע"ז בזה. והנה הנפק"מ, כי 'סדר תפלה' שזו עבודה קבועה אין הכוונה מעכב ואם כוון לבבו באבות סגי ובכוונה מועטת סגי לא כן בחידוש שמבקש האדם צרכיו ומחדש בעי כוונה יתירה, ואולי נכלל זה בהא דאמרו פ"ק דתענית אין תפילתו של אדם נשמעת אלא א"כ משים נפשו בכפו והא כו', ולבם לא נכון עמו כו', ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון, לא קשיא כאן ביחיד כאן בצבור,

פירוש שסדר התפלה שהוא בצבור אף שהוא בלא כוונה מתקבלת, לא כן הבקשה החדשה היא צריכה להיות בכוונה מופלגת.

ואמרו בירושלמי ברכות שאחיתופל היה מתפלל ג' תפלות חדשות בכל יום [אולי ע"ז אמר דוד במזמור שאמר על אחיתופל ערב ובוקר וצהרים אשיחה כי אין אני מתפלל יותר מהחיות וישמע קולי] והנה חרב הוא בעצמו מזיק שברזל שיש לו חודד ממת בכל שהוא ואין צריך אומד (כ"מ פ"ג מרוצה) אבל הקשת בעצמו אינו מזיק רק כח המורה. ותלוי לפי כח ורחוק המורה בקשת. לזה קרא לתפלה בשם חרבי שהיא אף בלא כונה מרובה. ובעותי בשם קשתי. שהיא כמו קשת שהיא עד שמשים נפשו בכפו. ולכן אמרו ברכות דף ה' כל הקורא ק"ש על מטתו כאלו אווז חרב של שתי פיות כו', כי על מטתו איננה בכוונה מרובה, ולכן אמר שמע ד' תחינתי זה בקשתי שצריכה כוונה מרובה כש"כ ד' תפילתי יקח, שא"צ כוונה כ"כ ודו"ק היטב.

משך חכמה | רבי מאיר שמחה הכהן בן רבי שמשון קלונימוס קלמן | ד' אלול ה'תרפ"ו

יששכר חמר גרם וגו' (מט יד)

יש לפרש יששכר נוט' יש' שכו', חמ'ר בהיפוך אתון מח'ר. ר"ל יש' שכו' מצות למח'ר, בעולם הבא, על דרך מה שדרשו רז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרן.

וביאר למי השכר למחר, ואמר גרם רובץ בין המשפטים, דהיינו למי שמסגף ומענה עצמו מתענוגי עוה"ז עד שיוכחשו כל רמ"ח איבריו עד שנראו עצמותיו מחון כאדם הכחוש, והיינו חמר גרם אותיות רמ"ח גר"ס, שהוא ל' עצמות ע"ד ולשון רכה תשבר גרם, רובץ בין המשפטים' ע"ד כך היא דרכה של תורה וגו' על הארץ תישן, וכמו י שרמזו הרב קרית ארבע ז"ל בזרע האב.

ועי"ז וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה. זו מנוחת ארץ החיים, ולא למסגף את עצמו ויושב בטל אני אומר, אלא ויט שכמו לסבול, עול התורה, ויהי למס עבד, קרי ביה ויהי סמ"אל עבד, שיוכנע עי"ז ס"מ הוא היצה"ר ויהיה עבד לו ויהפך מרע - לטוב כמ"ש רז"ל. אמרות טהורות | רבי בנימין חזקיהו בן רבי לוי | כ"ג תשרי תרפ"ה

ויבואו עד גורן האטד, אשר בעבר הירדן, ויספדו שם

מספד גדול וכבד מאד וגו' (נ ז)

הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו

תני אפילו סוסים, ואפילו חמורים (סוטה ג').

היינו שכל ההווה, כל הבריאה אפילו בצדה הגשמי נתפקחה והרגישה את ההעדר שבא עם הסתלקותו של יעקב אבינו. אפילו הבריות הכבדות והאטומות כסוסים וחמורים, חשו והרגישו בעוקץ הכבד, ובחשכות שירדה על הכל, סרה הברכה, סרה שפעת המזון הרוחני, ואף הגשמי הגס נפגם.

כי הווייתו וקיומו של הצדיק בעולם הזה ממלאה ומבשמת את כל חלקי העולם הזה, אף הצמחים והפרחים, החיות שבארץ ומלואה ניזונים מההשפעה שהצדיק יסוד העולם משפיע ומדשן עליהם במחשבותיו הטהורות, והשפעה זו מתגשמת ומתגלית בכמה אופנים וצורות.

מחשבת הצדיק מצחצחת ומטהרת גם את האוויר החיצוני הפשוט, והברכה מתרבה, ובהעדרו נאספת הברכה, וכל היקום על כל בריותיו מרגיש את הקיפוח, ומשתתף כביכול בהפסד על הסתלקות הצדיק.

וכמו שאמרו ז"ל (שבת פ"ח) שמכל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים, והצדיק הממשיך חסדי השי"ת על כל הטבע בהווייתו ובקיומו מתברך כל הטבע, הוא מתעלה והעולם מתעלה עמו, ולעת הסתלקותו כל העולם משתתפים ובוכים על ההעדר, וזהו שאמרו לנו ז"ל מספד גדול וכבד אפילו סוסים וחמורים.

אור הנפש | רבי חיים אפרים זייטשיק בן רבי אשר | ט' באדר ב' ה'תשמ"ט

לודע בר קיימא: חיים שמעון בן לאה, דניאל בן גאולה, כמוס בן פליה, אלעזר מנחם בן חסיה, לוי בן גאולה. לע"ז: חיים בן יהודה, שמעון ישראל בן מאיר צבי, חנה בת ראובן, דבורה לאה בת ברוך, ר' יששכר בן כמיסה, ר' גד בן זיהרה, אליהו בן הלנה, מרים בת מטילדה. לזיווג הגון: הודיה בת רות.

יו"ל ע"י מערכת 'שם עולם' | ניתן להקדיש לע"נ ולזכות בזש"ק בנדירים פלוס תחת השם קרן 'יד לתורה' בקסגוריית עלון 'שם עולם' | להרשמה לרשימת התפוצה ובכל עניין ניתן לפנות במייל cho0533161136@gmail.com ובטלפון 053-3161136